

การบวนการกำหนดนโยบายสาธารณะตามหลักอริยสัจ 4

THE PROCESS OF PUBLIC POLICY FORMULATION IN ACCORDANCE WITH THE FOUR NOBLE TRUTHS

¹สมพงษ์ แซ่ท้อ

¹Somphong Saehoh

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ประเทศไทย
Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand.

taveechok1972@gmail.com

Received :July 25, 2019; Revised :November 12, 2019; Accepted :December 19, 2019

บทคัดย่อ

ในยุคปัจจุบันสังคมทุกภาคส่วนมีการพัฒนาแบบก้าวกระโดด การสนองตอบความต้องการของสังคม ที่มีการพัฒนาอย่างรวดเร็วเฉกเช่นในยุคปัจจุบันนั้น รัฐบาลจำเป็นต้องแสวงหาเครื่องมือที่มีความพร้อม และสามารถตอบสนองความต้องการของสังคมให้ได้อย่างเหมาะสม เพื่อสร้างประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการตอบสนองความต้องการของคนในสังคม การสร้างนโยบายสาธารณะที่ดีและเหมาะสมกับสังคมถือว่าเป็นเครื่องมือที่สำคัญอย่างยิ่งในการจัดการกับปัญหาต่างๆในสังคมยุคปัจจุบัน ฉะนั้นกระบวนการกำหนดนโยบายสาธารณะที่ดีและมีประสิทธิภาพถือว่าเป็นเครื่องมือที่ดีในการตอบสนองความต้องการของประชาชนในสังคมโดยเฉพาะอย่างยิ่งกับการนำหลักธรรมในทางพระพุทธศาสนามาปรับใช้ในการกำหนดนโยบายให้สอดคล้องกับวัฒนธรรมการดำเนินชีวิตของสังคมไทยซึ่งโดยส่วนใหญ่แล้วนับถือพุทธศาสนา อย่างกระบวนการของอริยสัจ 4 โดยเริ่มที่ 1.ทุกข์ คือ ทราบปัญหาต่างๆที่เกิดขึ้นในสังคมตามสภาพความเป็นจริง 2. สมุทัย คือ การทราบสาเหตุของปัญหาที่เกิดขึ้นอย่างถ่องแท้ 3. นิโรธ คือ ภาวะไม่มีทุกข์ คือปัญหาต่างได้รับการแก้ไขอย่างตรงจุด และ 4. มรรค คือ แนวทางแก้ปัญหาก็สอดคล้องกับสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นจริงๆ

¹ อาจารย์, สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์เชียงราย

คำสำคัญ : อริยสัจ 4, การกำหนดนโยบายสาธารณะ

Abstract

In present times, all sectors in society have their development leaped forward. In response to the needs of society that is rapidly developed as in the present, the government needs to have the tools to readily and appropriately respond the needs of the society. In order to create effectiveness and efficiency to respond the needs of the people in society, to create a good and appropriate public policy towards the society is an essential tool in managing various problems in the present. A good and efficient public policy formulation process is, therefore, an essential tool in responding the needs of the people in society especially through the application of Dhamma principles in Buddhism in public policy formulation in accordance with the cultural way of life of the people that the majority is Buddhists. The Four Noble Truths, taken as an example of the process, can be identified through: 1) sufferings that is the acknowledgement of sufferings authentically existing in society; 2) causes of sufferings that is to truly identify the causes; 3) cessation of sufferings that is the condition that the sufferings are released through direct problem solving; and 4) the path to end suffering through problem solving in relation to the existing problem.

Keywords: The Four Noble Truths, Public Policy Formulation

บทนำ

ปัจจุบันพัฒนาการในด้านต่างๆของสังคมไทยเป็นไปแบบก้าวกระโดดและเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วไม่ว่าจะเป็น ระบบเศรษฐกิจ การเมือง ค่านิยมทางสังคม วิถีชีวิต และความเป็นอยู่ การสนองตอบความต้องการของประชาชนในสังคมจึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องใช้เครื่องมือที่ทันสมัยและแก้ปัญหาต่างๆของสังคมได้อย่างตรงจุดและมีประสิทธิภาพ การกำหนดนโยบายสาธารณะที่ดีและมีประสิทธิภาพจึงถือว่าเป็นเครื่องมือสำคัญของรัฐบาลที่จะ

ใช้ในการตอบสนองความต้องการของประชาชนในสังคมยุคปัจจุบัน เพราะนโยบายสาธารณะถือว่าเป็นจุดรวมของความเข้าใจต่อวิถีชีวิตทางการเมืองของผู้คนในสังคม (สมพร เพื่องจันทร์, 2537 :12)

ฉะนั้นนโยบายสาธารณะจึงถือว่ามีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งในการขับเคลื่อนระบบต่างๆของสังคมให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงต่างๆที่เกิดขึ้น เพื่อสนองตอบความต้องการของประชาชนในสังคมยุคใหม่ที่มีความต้องการที่หลากหลาย การพัฒนากระบวนการกำหนดนโยบายจึงถือว่าเป็นเรื่องที่มีความจำเป็นอย่างยิ่งต่อการดำเนินงานของรัฐบาล เพราะตัวนโยบายสาธารณะถือว่าเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนระบบต่างๆของสังคมและยังเป็นเครื่องมือที่รัฐบาลใช้ตอบสนองความต้องการของประชาชนในสังคมได้เป็นอย่างดี

การนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาปรับใช้ในการกำหนดนโยบายสาธารณะให้สอดคล้องกับวัฒนธรรมในการดำเนินชีวิตของสังคมไทยซึ่งโดยส่วนใหญ่แล้วนับถือพุทธศาสนา ถือว่าเป็นหนึ่งนวัตกรรมที่จะเพิ่มขีดความสามารถในการสนองตอบความต้องการของประชาชนในสังคมได้เป็นอย่างดี โดยเฉพาะอย่างยิ่งการประยุกต์ใช้หลักธรรมเหตุและผลในทางพระพุทธศาสนาอย่างหลักอริยสัจ 4 ซึ่งเป็นหลักธรรมที่มีกระบวนการดำเนินการเป็นไปอย่างมีเหตุและผล อันประกอบด้วย 1. ทุกข์ คือ ทราบสภาพปัญหาต่างๆที่เกิดขึ้น เช่น ปัญหาด้านสุขภาพ สังคม และเศรษฐกิจ 2. สมุทัย คือ การทราบสาเหตุของปัญหา ซึ่งแบ่งเป็นปัญหาระดับนโยบายและระดับพื้นที่ 3. นิโรธ คือ ภาวะไม่มีทุกข์ เช่นการพัฒนาที่ยั่งยืน และการสร้างสังคมที่มีความสงบสุขให้กับประชาชน และ 4. มรรค คือ แนวทางแก้ปัญหาที่สอดคล้องกับสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นจริงๆ

จากที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่ากระบวนการในการกำหนดนโยบายสาธารณะนั้นมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง ยิ่งกระบวนการกำหนดนโยบายสาธารณะนั้นดำเนินไปให้สอดคล้องกับวัฒนธรรมของสังคมและการเปลี่ยนแปลงต่างๆที่เกิดขึ้นตามความเป็นจริงโดยพิจารณาตามหลักธรรมเหตุและผล อย่างหลักอริยสัจ 4 ทางพระพุทธศาสนาแล้ว ก็จะเป็นการขับเคลื่อนระบบต่างๆของสังคมให้ดำเนินไปในทิศทางที่เหมาะสมและเป็นการเพิ่มขีดความสามารถในการตอบสนองความต้องการของประชาชนได้อย่างตรงจุดและมีประสิทธิภาพมากขึ้น

การกำหนดนโยบายสาธารณะ

การกำหนดนโยบายสาธารณะนั้นเป็น กระบวนการวางนโยบาย หรือ เป็นการตัดสินใจทำอะไรบางอย่างเพื่อสนองตอบความต้องการและข้อเรียกร้องของประชาชนในสังคม ฉะนั้นกระบวนการในการกำหนดนโยบายสาธารณะจึงถือว่าเป็นสิ่งที่มีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง ยิ่งกระบวนการในการกำหนดนโยบายสาธารณะมีประสิทธิภาพมากเท่าไรก็ยิ่งเป็นการเพิ่มคุณค่าให้กับตัวนโยบายสาธารณะ ซึ่งจะส่งผลไปยังประชาชนที่เป็นผู้รับผลกระทบจากนโยบายสาธารณะนั้น เพราะการกำหนดนโยบาย ถือว่าเป็นการตัดสินใจอย่างใด อย่างหนึ่งของผู้มีอำนาจในการสั่งการ สำหรับแก้ไขปัญหาที่สังคมกำลังเผชิญอยู่หรือเพื่อป้องกันไม่ให้เกิดปัญหาเกิดขึ้นรวมถึงการมุ่งหวังที่จะสร้างสภาพการณ์ที่พึงประสงค์ให้เกิดขึ้นในสังคม ฉะนั้นเพื่อให้เกิดความเข้าใจเกี่ยวกับกระบวนการในการกำหนดนโยบายสาธารณะให้มากขึ้น จึงได้ยกคำอธิบายเกี่ยวกับการจำกัดความของกระบวนการในการกำหนดนโยบายสาธารณะ ในความหมายของนักวิชาการที่น่าสนใจไว้ ดังนี้

ธอมัส ดาย ได้ระบุถึงกระบวนการกำหนดนโยบายสาธารณะว่าเป็นกิจกรรมทางการเมืองที่อาจสรุปได้เป็น 5 ขั้นตอน (Thomas R. Dye, 2010X คือ

1. ขั้นระบุปัญหาเป็นตอนที่มีการแสดงออกถึงความต้องการต่างๆ ที่เรียกร้องการกระทำของรัฐบาล
2. ขั้นจัดทำข้อเสนอนโยบายเป็นขั้นตอนที่มีการจัดระเบียบวาระเพื่อให้มีการอภิปราย กันอย่างกว้างขวางและจัดทำข้อเสนอแผนงานเกี่ยวกับแนวทางแก้ไขปัญหา
3. ขั้นประกาศเป็นนโยบาย เป็นขั้นตอนที่มีการคัดเลือกข้อเสนอนโยบาย เสริมสร้างแรงสนับสนุนทางการเมือง และการประกาศใช้นโยบาย
4. ขั้นดำเนินการตามนโยบาย เป็นขั้นตอนของการจัดหน่วยงานรับผิดชอบ จัดหาค่าใช้จ่ายหรือบริการที่จำเป็นให้และทำการจัดเก็บภาษีอากร
5. ขั้นประเมินผลผลิตในขั้นตอนนี้จะมีการศึกษาแผนงานต่างๆ รายงานผลที่เกิดจากแผนงานเหล่านั้นประเมินผลผลกระทบของโครงการที่มีต่อสังคมทั้งที่เป็นกลุ่มเป้าหมายและกลุ่มที่ไม่เป็นเป้าหมายด้วยรวมถึงเสนอแนะแนวทางการเปลี่ยนแปลงและปรับปรุงต่อไป

สมพิศ สุขแสน เสนอว่ากระบวนการกำหนดนโยบายสาธารณะมี 3 ขั้น คือ

1. การก่อตัวของนโยบายสาธารณะ การก่อตัวของนโยบายหรือการก่อรูปนโยบาย เป็น การระบุสภาพปัญหาสาธารณะให้ชัดเจนเสียก่อนว่าปัญหานั้นเป็นปัญหาของใคร ใคร

ได้รับความเดือดร้อนบ้างถ้ารัฐบาลไม่เข้าไปแก้ไขก็จะเกิดผลกระทบอะไรตามมาถ้ารัฐบาลเข้าไปแก้ไขใครจะได้ประโยชน์ใครเสียประโยชน์และใครควรจะเป็นผู้รับผิดชอบในการนำนโยบายไปปฏิบัติให้บรรลุผลสำเร็จการก่อตัวของนโยบายจึงมิใช่เพียงแต่ระบุปัญหาสาธารณะเท่านั้นแต่จะเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับการนำนโยบายไปปฏิบัติอีกด้วย

2. การเตรียมเสนอร่างนโยบาย ขั้นตอนนี้ประกอบด้วย การวางข้อกำหนดเกี่ยวกับจุดมุ่งหมายของนโยบาย การเสนอทางเลือกของนโยบายและการจัดทำร่างนโยบาย

3. การอนุมัติและประกาศเป็นนโยบาย ขั้นตอนนี้ประกอบด้วย การคัดเลือกข้อเสนอ นโยบาย การสร้างเสียงสนับสนุนทางการเมืองและการประกาศใช้นโยบาย (สัญญาเคณากุมิ, 2560)

ฮอกวูด และกัน ได้แบ่งขั้นตอนของนโยบายสาธารณะออกเป็น การแสวงหาปัญหา การนิยามปัญหา การพยากรณ์ การจัดลำดับความสำคัญของปัญหา การวิเคราะห์ทางเลือก การนำนโยบายไปปฏิบัติ การประเมินผลนโยบาย และการยกเลิก (ศุภชัย ยาวะประภาษและปิยากร หวังมหาพร, 2552 :219)

ระบบการเมือง เศรษฐกิจสังคมและการบริหารงานของรัฐ เป็นส่วนหนึ่งของการกำหนดนโยบายสาธารณะและการตัดสินใจเลือกกระทำใดๆต้องอาศัยเทคนิคทางวิชาการเพื่อใช้เป็นวิธีการในการตัดสินใจเลือกสิ่งที่ดีที่สุดหรือสิ่งที่สร้างความพอใจให้แก่สังคม ฉะนั้นในการการกำหนดนโยบายสาธารณะนั้นควรศึกษาในเรื่องต่างๆที่เกี่ยวข้องให้รอบด้านโดยเริ่มตั้งแต่กระบวนการระบุปัญหา การรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับปัญหา การวิเคราะห์ปัญหา การเลือกทางเลือกในการแก้ปัญหา การเสนอร่างนโยบายและการอนุมัติ ประกาศเป็นนโยบาย เพื่อเป็นการตอบสนองความต้องการของประชาชนในสังคมให้ทั่วถึงที่สุด

อริยสัจ 4

อริยสัจสี่มีความหมายตามนัยพระบาลี ดังนี้ “ภิกษุทั้งหลาย อริยสัจ 4 ประการเหล่านี้แล เป็นของแท้เท่านั้น ไม่คลาดเคลื่อนไปได้ ไม่กลายเป็นอย่างอื่น ฉะนั้น จึงเรียกว่าอริยสัจ” “ภิกษุทั้งหลาย เพราะได้ตรัสรู้อริยสัจสี่นี้ ตามเป็นจริง พระตถาคตอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าจึงได้นำมาเรียกว่า เป็นอริยะ” หัวใจคำสอนของพระพุทธเจ้าอยู่ที่อริยสัจ 4 ประการ (จตตาริ อริยสัจจานิ) ซึ่งพระพุทธเจ้าทรงแสดงไว้ในปฐมเทศนาแก่สหายเก่าของพระองค์ คือ ปัญจวัคคีย์ ที่ป่าอิสิปตนมฤคทายวัน (ปัจจุบันเรียกว่าสารนาถ) ใกล้เมืองพาราณสี ในพระ

ธรรมเทศนาภิกษุนี้ดังที่มีหลักฐานในคัมภีร์ดั้งเดิมนั้น พระองค์ได้ทรงแสดงอริยสัจ 4 ประการไว้เพียงย่อเยื้อง แต่ในคัมภีร์ทางพุทธศาสนารุ่นแรกๆ มีหลายแห่งที่ได้อธิบายอริยสัจ 4 ประการนี้ซ้ำแล้วซ้ำอีก พร้อมด้วยรายละเอียดมากมาย และหลายแง่หลายทาง ถ้าศึกษาอริยสัจ 4 โดยอาศัยหลักฐานอ้างอิง และคำอธิบาย (จากคัมภีร์) เหล่านี้ เราจะได้รู้เรื่องราวที่ดีและถูกต้องตามคำสอนอันเป็นแก่นหลักธรรมทั้งปวงของพระพุทธองค์ตรงตามคัมภีร์ดั้งเดิม อริยสัจ 4 ประการ คือ พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโตป), 2546 :155)

1. ทุกข์
2. สมุทัย การเกิดขึ้น หรือสาเหตุแห่งทุกข์
3. นิโรธ ความดับทุกข์
4. มรรค ทางที่นำไปสู่ความดับทุกข์

ทุกข์ คือ แสดงว่า สิ่งที่ปรุ่งแต่งทั้งปวงเป็นทุกข์ นี่คือ บอกตรงๆว่าสิ่งทั้งปวงเป็นอะไรนั่นเอง สิ่งทั้งปวงเป็นที่ตั้งแห่งความทุกข์ใจ แต่คนทั้งหลายไม่รู้ไม่เห็นว่าสิ่งทั้งปวงเป็นความทุกข์จึงได้มีความอยากในสิ่งเหล่านั้น ถ้ารู้ว่ามันเป็นความทุกข์ ไม่น่าอยากและไม่น่ายึดถือ ไม่น่าผูกพันตัวเองเข้ากับสิ่งใดแล้ว เขาก็คงจะไม่ไปอยาก ซึ่งตัวทุกข์นั้นเองหมายถึงขั้นที่ 5

สมุทัย การเกิดขึ้นหรือสาเหตุแห่งทุกข์ คือ แสดงว่าความอยากด้วยอวิชชา (ความไม่รู้) นั้นเป็นต้นเหตุของความทุกข์ คนทั้งหลายก็ยังไม่รู้ ไม่เห็น ไม่เข้าใจว่าความอยากนี้แหละ เป็นตัวต้นเหตุของความทุกข์ใจจึงได้พากันอยากนั้นอยากนี้เรื่อยเปื่อยประการเพราะไม่รู้ว่าคุณอยากด้วยอวิชชา (ความไม่รู้) นั้นคืออะไร

นิโรธ (ความดับทุกข์) คือ แสดงว่านิโรธ หรือนิพพาน คือการดับความอยากเสียได้สิ้นเชิง เป็นความไม่มีทุกข์ คนทั้งหลายยังไม่รู้จักกันใหญ่จริงๆ ที่เป็นสิ่งที่อาจบรรลุถึงได้ในที่ทั่วไป คือ พบได้ตรงที่ความอยากมันดับลงไปนั่นเอง นี่คือการไม่รู้ว่าจะอะไรเป็นอะไร จึงไม่มีใครปรารถนาที่จะดับความอยาก ไม่ปรารถนานิพพาน เพราะไม่รู้ว่าจะอะไรคือนิพพาน

มรรค (ทางที่นำไปสู่ความดับทุกข์) คือ วิธีดับความอยากนั้นๆเสีย ไม่มีผู้ใดเข้าใจว่าการทำอย่างนี้เป็นวิธีดับความอยากไม่มีใครสนใจเรื่องอริยมรรคอันมีองค์ 8 ประการซึ่งดับความอยากเสียได้ ไม่รู้จักอะไรเป็นที่พึงแก่ตนเอง อะไรควรชวนชวายเป็นอย่างยิ่ง จึงไม่สนใจกับเรื่องอริยมรรคของพระพุทธเจ้า ซึ่งเป็นสิ่งที่เลิศประเสริฐที่สุดในบรรดาวิชาความรู้ของมนุษย์เราในโลกนี้ นี่แหละ คือการไม่รู้ว่าจะอะไรเป็นอะไรอย่างน่าหวาดเสียว

อริยสัจ 4 นั้นคือ สิ่งที่บอกให้เห็นว่า กระบวนการเกิดขึ้นของแต่ละปัญหานั้นมี การเกิดขึ้นได้อย่างไร เช่น ตัณหาของคนเราเป็นสิ่งที่ชี้ให้เห็นว่า เมื่อไปแสวงหาสิ่งต่าง มากเกินไปก็นำความทุกข์มาให้ เพราะฉะนั้น อริยสัจ สรุปลงได้คือ คือเรื่องของทุกข์และการดับทุกข์ ดังพระพุทธพจน์ว่า “ทั้งในกาลก่อนและในบัดนี้เราสอนแต่เรื่องทุกข์ และความดับทุกข์ เท่านั้น” โดยอริยสัจข้อทุกข์และทุกข์สมุทัยรวมเป็นเรื่องทุกข์ และข้อทุกข์นิโรธกับทุกข์นิโรธคามินีปฏิปทา รวมเป็นเรื่องความดับทุกข์

จากบทความข้างต้น อริยสัจสี่ ก็คือ ความจริงของชีวิต เพราะอริยสัจ 4 ประกอบด้วย ทุกข์มีอยู่จริงในชีวิต ทั้งทุกข์ทางกายและทางใจ เหตุให้เกิดทุกข์ คือ ตัณหาที่มีอยู่จริงในชีวิต นั้นก็คือการแก้ทุกข์เพื่อความสิ้นทุกข์หรือปราศจากทุกข์ก็ต้องแก้ในชีวิตของเรา และ อริยสัจ สี่ คือหลักการแก้ไขปัญหาวีชีวิตที่ถูกต้องและเป็นระบบ คือ เมื่อมีปัญหาเกิดขึ้น ก่อนอื่นก็ต้อง รู้จักปัญหาตามเป็นจริง เมื่อรู้สภาพแห่งปัญหาแล้วก็ต้องค้นหาสาเหตุของปัญหาให้ได้ว่ามัน เกิดมาจากอะไร ต่อจากนั้น ก็กำหนดจุดหมายในการแก้ปัญหาว่า ต้องการผลของการ แก้ปัญหาอย่างไร และเมื่อมีการดำเนินการในการแก้ปัญหาและลงมือปฏิบัติแล้วก็ต้องมีการ ทบทวนดู แต่ละขั้นตอนในการแก้ปัญหาเพื่อความถูกต้อง หากยังสิ่งที่ยังจะต้องแก้ไขก็ต้อง ดำเนินการแก้ไขปัญหานั้นจนกว่าจะแก้ได้จริงๆ

การจัดกระบวนการเรียนรู้แบบอริยสัจ 4

ความหมายของการจัดกระบวนการเรียนรู้แบบอริยสัจ 4 เป็นกระบวนการแสวงหา ความรู้โดยพยายามคิดค้นวิธีการแก้ปัญหาต่างๆ ตามลำดับขั้นตอน ของอริยสัจ 4 เป็นแนวทางการแก้ปัญหาด้วยตนเอง ซึ่งประกอบไปด้วย (สุวิทย์ มูลคำ, 2545 :15)

1. ทุกข์ (การกำหนดปัญหา)
2. สมุทัย (การตั้งสมมติฐาน)
3. นิโรธ (การทดลองเก็บข้อมูล)
4. มรรค (การวิเคราะห์ข้อมูลและอุปสรรค)

สาโรช บัวศรี ได้นำเสนอแนวคิดเกี่ยวกับวิธีสอนของไทย ความเป็นมาของวิธีสอน ตามขั้นตอนของอริยสัจ 4 ไว้ ดังนี้ (สาโรช บัวศรี, 2526 :10)

1. ขั้นต่างๆของอริยสัจสี่

1) ทุกข์ ชีวิตนี้เป็นความทุกข์อย่างยิ่ง (ดังนั้น ปัญญาของเราก็คือ ทำอย่างไรจะได้พ้นทุกข์)

2) สมุทัย สาเหตุใหญ่ที่ทำให้เกิดทุกข์ ได้แก่ ตัณหา (ดังนั้น เพื่อหาทางกำจัดตัณหาเสียได้ ทุกข์ก็คงจะหมดไป วิธีการที่อาจทดลองเพื่อกำจัดตัณหาอาจมีดังนี้ การอดอาหาร การนั่งสมาธิ การเข้าใจสิ่งที่ถูกต้อง)

3) นิโรธ การดับทุกข์ (ในการให้ได้มาซึ่งสภาวะนี้ จำต้องดำเนินการต่างๆเพื่อให้ทุกข์ดับไป หรือเพื่อจะได้พ้นทุกข์ จึงทำการอดอาหาร เพื่อให้เห็นว่า การทำทุกริกิริยาไม่อาจพ้นทุกข์ได้ก็ลองทำอย่างอื่นออกไปอีก

4) มรรค จากการปฏิบัติต่างๆด้วยตนเองแล้ว ตกลงสรุปผลได้ว่า วิธีการที่จะพ้นทุกข์ได้นั้นมีทางเดียว คือ ทางที่เรียกว่า “มรรคแปด” นั้นเอง

2. ขั้นต่างๆของวิธีการแห่งปัญญา

1) การกำหนดปัญหา ได้แก่ การพิจารณาเหตุการณ์ต่างๆ เพื่อให้ถูกต้องเหมาะสม (ในกรณีนี้เมื่อพิจารณาเห็นว่าชีวิตเป็นความทุกข์อย่างยิ่งแล้ว ก็กำหนดปัญหาได้ว่าทำอย่างไรจึงจะได้พ้นทุกข์นั่นเอง)

2) ตั้งสมมติฐาน เมื่อเข้าใจปัญหาโดยรอบคอบแล้ว เช่น รู้สึกสาเหตุของปัญหาแล้ว อาจตั้งสมมติฐานหรือทดลองกำหนดหลักการในการแก้ไขได้ (เช่น กำหนดว่าจะต้องกำจัดตัณหาเสียให้สิ้นเชิง และกำหนดวิธีการย่อยลงไปอีกว่า อาจจะอดอาหาร อาจทำสมาธิ เป็นต้น)

3) การทดลองและเก็บข้อมูล ลองทำตามที่ตั้งสมมติฐานแล้ว เช่น ลองอดอาหาร ลองทำสมาธิ ฯลฯ จดและจำผลของการปฏิบัติแต่ละอย่างไว้เพื่อจะได้พิจารณาต่อไป

4) การวิเคราะห์ข้อมูล ทำการวิเคราะห์ข้อมูลหรือผลต่างๆ ที่จำไว้ในขั้นทดลองนั้น เพื่อจะได้รู้ว่าสิ่งแก้ปัญหานั้นที่กำหนดไว้ตั้งเดิมนั้นได้หรือไม่ประการใด

5) การสรุปผล นำการสรุปให้เป็นหลักเกณฑ์ หรือข้อความที่แน่ชัดว่าได้แก้ปัญหานั้นได้ด้วยวิธีใด และได้ผลประการใด (เช่น สรุปว่า วิธีทุกริกิริยานั้นไม่ได้ผลในการดับทุกข์แต่การปฏิบัติตามแนวทางของ “มรรคแปด” นั้น เป็นทางเดียวที่พ้นทุกข์ได้แต่จะพ้นได้ในระดับโลกียะหรือระดับโลกุตระก็ต้องแล้วแต่เหตุการณ์และบุคคลจากการเปรียบเทียบนี้ ก็พอจะเห็นได้ว่าขั้นต่างๆของอริยสัจ 4 และขั้นต่างๆของวิธีการแห่งปัญญานั้นคล้ายคลึงกันเต็มที่ จะกล่าวได้ว่า แบบเดียวกันก็ไม่ผิด คือ ต่างก็เป็นวิธีการหาเหตุผลและแก้ปัญหานั้นเอง ดังนั้น

นับว่าเป็นสิ่งมหัศจรรย์ไม่น้อยที่โลกตะวันออกและโลกตะวันตก ค้นพบวิธีการออกมาได้อย่างเดียวกัน โดยที่ไม่ได้ทราบซึ่งกันและกันเลย ต่างคนต่างคิดออกมา แต่สังเกตได้ว่า พระพุทธองค์ได้ทรงใช้วิธีการนี้มา 2549 ปีมาแล้ว

บทสรุป

กระบวนการกำหนดนโยบายสาธารณะตามหลักอริยสัจ 4 คือการกระบวนการในการกำหนดนโยบายสาธารณะโดยการประยุกต์เอาหลักกระบวนการของหลักอริยสัจ 4 ทางพระพุทธศาสนามาปรับใช้ในการสร้างนโยบายสาธารณะเพื่อให้มีความสอดคล้องกับวัฒนธรรมของสังคมไทยซึ่งโดยส่วนใหญ่แล้วนับถือพระพุทธศาสนาเป็นหลัก โดยมีการบวนการดังนี้

1. กระบวนการกำหนดปัญหา (ขั้นทุกข์) คือ กระบวนการแรกในการกำหนดนโยบายสาธารณะโดยต้องทราบปัญหาต่างๆที่เกิดขึ้นในสังคมตามสภาพความเป็นจริงว่าทุกข์ที่เกิดขึ้นนั้นความจริงแล้วเกิดจากอะไร และพิจารณาสภาพปัญหาเหล่านั้นตามความเป็นจริงที่เกิดขึ้นในสังคมอย่างละเอียดถี่ถ้วน โดยให้ความสำคัญกับประชาชนทุกคนที่มีส่วนได้ส่วนเสียกับปัญหาที่เกิดขึ้น เน้นการแสดงความคิดเห็นจากประชาชนในสังคม เพื่อการสร้างนโยบายที่สามารถสนองตอบความต้องการ หรือแก้ปัญหาและสร้างความสุขให้กับประชาชนในสังคมได้อย่างแท้จริง

2. กระบวนการทำความเข้าใจเกี่ยวกับสาเหตุของปัญหา (ขั้นสมุทัย) คือ กระบวนการศึกษาสาเหตุของปัญหาที่เกิดขึ้นให้ถ่องแท้ โดยพิจารณาว่าสาเหตุของปัญหา (ทุกข์) นั้นเกิดจากอะไร แล้วจะแก้ปัญหที่เกิดขึ้นนั้นอย่างไรให้ตรงจุด

3. กระบวนการในการตั้งจุดมุ่งหมาย (ขั้นนิโรธ) คือ ภาวะของความไม่มีทุกข์ นั้นหมายถึงปัญหาต่างๆได้รับการแก้ไขอย่างตรงจุด ซึ่งหมายถึงกระบวนการในการตั้งจุดมุ่งหมายของการแก้ปัญหาเอาไว้ เพื่อให้ทราบว่าแก้ไขปัญหที่เกิดขึ้นไปในทิศทางไหน และประสงค์ให้ผลเกิดขึ้นอย่างไร นั่นก็หมายถึงการคาดการณ์ว่านโยบายสาธารณะนั้นจะดำเนินอย่างไรและจะให้ผลอย่างไรแก่ประชาชนผู้ที่จะได้รับผลกระทบจากนโยบายนั้น ซึ่งจะเกิดขึ้นตอน การเตรียมเสนอร่างนโยบาย ขั้นตอนนี้ประกอบด้วย การวางข้อกำหนดเกี่ยวกับจุดมุ่งหมายของนโยบาย การเสนอทางเลือกของนโยบาย และการจัดทำร่างนโยบาย

4. มรรค คือ แนวทางแก้ปัญหา(ทุกข์) ให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นตามความเป็นจริง ซึ่งกระบวนการนี้เป็นขั้นตอนหลังจากที่ได้วิเคราะห์สภาพปัญหาตามความเป็นจริงแล้ว นำข้อมูลที่ได้มาเข้าสู่กระบวนการหาวิธีแก้ไขปัญหาเหล่านั้น แล้วเสนอขออนุมัติและประกาศเป็นนโยบาย รวมไปถึง การประกาศใช้นโยบายและน่านโยบายไปปฏิบัติเพื่อสนองตอบปัญหาที่เกิดขึ้น โดยจะมีการประเมินผลของการดำเนินการว่าเป็นไปตามที่ได้กำหนดไว้หรือไม่หลังการดำเนินนโยบายเสร็จสิ้น

เอกสารอ้างอิง

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโตป). (2546). *พจนานุกรมพุทธศาสตร์ฉบับประมวลธรรม*.

กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย,
สมพร เพ็ญจันทร์. (2537). *นโยบายสาธารณะทฤษฎีและการปฏิบัติ*. กรุงเทพฯ: บริษัท
ออน อาร์ต ครีเอชั่น จำกัด.

สาโรช บัวศรี. (2526). *วิธีสอนตามขั้นทั้งสี่ของอริยสัจในการศึกษาตามแนวพุทธศาสตร์*.

กรุงเทพฯ : สำนักคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ.

สุวิทย์ มูลคำ. (2545). *20 วิธีการจัดการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยม*.

พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ : ภาพพิมพ์.

ศุภชัย ยาวะประภาษและปิยากร หวังมหาพร. (2552). *นโยบายสาธารณะของไทย : กำเนิน
พัฒนาการและสถานภาพของศาสตร์*.พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: บริษัท จุฑทอง
จำกัด.

สมบัติ อารังธัญวงศ์. (2553). *นโยบายสาธารณะ :แนวความคิด การวิเคราะห์และ*

กระบวนการ. พิมพ์ครั้งที่ 21. กรุงเทพ: สำนักพิมพ์สมาธรรม.

สัญญา เคนาภูมิ, (2546). *การกำหนดนโยบายสาธารณะ:ทฤษฎีและกระบวนการ*. [ออนไลน์].

แหล่งที่มา: <http://www.human.ubru.ac.th/journal->

[n/index.php/hu/article/viewFile/204/154](http://www.human.ubru.ac.th/journal-n/index.php/hu/article/viewFile/204/154). (15 กรกฎาคม 2560).